

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра міжнародних економічних відносин та іноземних мов

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва курсу	ФІЛОСОФІЯ НАУКИ
Рівень вищої освіти, галузь знань, спеціальність, освітня програма	Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий), С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини, Спеціальність: С1 Економіка та міжнародні економічні відносини за спеціалізацією С1.01 Економіка Освітньо-наукова програма: Економіка
Викладач	Аксьонова Віра Ігорівна , доктор філософських наук, професор, професор кафедри міжнародних економічних відносин та іноземних мов
Контактний телефон	(+38) 066-83-44-288
Е-mail:	aksonovavi@kntu.kr.ua
Обсяг та ознаки дисципліни	Обов'язкова дисципліна професійної підготовки, змістових модулів – 2. Форма контролю: екзамен. Формат: очний (offline / face to face) / дистанційний (online)/заочний Денна: Загальна кількість кредитів – 4, годин – 120, зокрема, лекції – 26 год., практичні заняття – 13 годин, самостійна робота – 81 година. Рік викладання – 2025-2026
Консультації	очні – відповідно до затвердженого графіку консультацій; онлайн – е-листування, вебінари на платформі Zoom (за запитом здобувача вищої освіти)
Пререквізити	Враховуючи послідовність накопичення знань та інформації, дисципліна вивчається одночасно з такими дисциплінами: «Англійська мова за профілем наукової спеціальності», «Педагогіка вищої школи», «Інформаційні технології в науковій діяльності», «Тренди розвитку нової економіки», «Забезпечення економічного розвитку в умовах цифровізації».

1. Мета і завдання дисципліни

Мета викладання навчальної дисципліни «Філософія науки»: надання знань про особливості світоглядних, гносеологічних, онтологічних, аксіологічних, методологічних та соціокультурних критеріїв науково-дослідницької діяльності, які сприятимуть розвитку здобувачів наукового ступеня «доктор філософії» у рамках цілісного світорозуміння;

формування у них філософської парадигми сучасного оволодіння методами аналітичного мислення, теоретико-методологічними засадами й інноваційними підходами з філософії науки та спеціальних наук; критичного осмислення філософської методології, зокрема, раціональної епістемології як конструктивної основи стратегічних економічних та інженерно-технічних досліджень.

Завданнями дисципліни «Філософія науки» є:

- ознайомити здобувачів із сучасними методологічними концепціями у сфері філософії науки;
- показати ефективність філософської методології пізнання у сфері фундаментальних, економічних та технічних наук;
- розкрити питання щодо природи наукового знання та критеріїв науковості знання;
- сформувати навички компаративістського підходу до дослідження конкретних наукових тем;
- окреслити умови та межі етичних норм та цінностей наукового співтовариства;
- надати здобувачам можливість сформувати власну науково-світоглядну парадигму як наслідок осмислення філософської рефлексії;
- надати аргументи для формування матеріалу власного наукового дослідження, керуючись філософською методологією;
- запропонувати репрезентацію науки в якості головного інструменту прогресивного розвитку суспільства, модернізації та постмодернізації суспільного виробництва.

2. Результати навчання

Вивчення курсу спрямоване на формування таких компетентностей:

Інтегральні компетентності

ІК Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у сфері економіки, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

Загальні компетентності

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК04. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК05. Здатність розв'язувати комплексні проблеми економіки на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

Спеціальні компетентності

СК01. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання в економіці та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з економіки та суміжних галузей.

СК02. Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та англійською мовами.

СК04. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах вищої освіти.

СК05. Здатність виявляти, поглиблено аналізувати та вирішувати проблеми дослідницького характеру у сфері економіки з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень, у тому числі з питань європейської та євроатлантичної інтеграції.

Програмні результати навчання

РН01. Мати передові концептуальні та методологічні знання з економіки, управління соціально-економічними системами і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні

для проведення фундаментальних і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з відповідного напрямку.

РН02. Глибоко розуміти базові (фундаментальні) принципи та методи економічних наук, а також методологію наукових досліджень, створювати нові знання у сфері економіки з метою досягнення економічного та соціального розвитку в умовах глобалізації.

РН06. Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, теоретичні та практичні проблеми економіки державною та іноземною мовами, кваліфіковано відображати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних наукових виданнях.

3. Політика курсу та академічна доброчесність

Політикою курсу передбачено, що здобувачі вищої освіти дотримуватимуться принципів академічної доброчесності та повною мірою усвідомлюють наслідки в разі їх порушення.

Під час освітнього процесу в Центральноукраїнському національному технічному університеті здобувачі вищої освіти, викладачі та адміністрація здійснюють свою діяльність відповідно до Положення про організацію освітнього процесу, Положення про організацію вивчення вибіркового навчальних дисциплін та формування індивідуального навчального плану ЗВО, а також Кодексу академічної доброчесності ЦНТУ.

4. Програма навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						Кількість годин					
	денна форма						заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	3	4	5	6	7	
Змістовий модуль 1. Наука як об'єкт філософського дослідження												
Тема 1. Філософські основи наукового пізнання	9	2	1	-	-	6	12	2	-	-	-	10
Тема 2. Філософія науки. Її предмет та основні проблеми	7	2	1	-	-	4	12	2	-	-	-	10
Тема 3. Історичні етапи філософсько-наукового пізнання світу (V ст. до н.е. – XIX ст. н.е.)	10	2	1	-	-	7	10	-	-	-	-	10
Тема 4. Сучасна філософія пізнання. Методологічний плюралізм. Постмодернізм.	11	2	1	-	-	8	12	-	2	-	-	10
Змістовий модуль 2. Проблема реальності в сучасній науці. Плюралізм когнітивних практик												

Тема 5. Онтологічні та гносеологічні проблеми сучасної науки	10	2	1	-	-	7	10	-	-	-	-	10
Тема 6. Плюралізм когнітивних практик	15	4	1	-	-	10	10	-	-	-	-	10
Змістовий модуль 3. Філософія та методологія фундаментальних наук												
Тема 7. Філософія та методологія історичної науки	12	2	1	-	-	9	10	-	-	-	-	10
Тема 8. Філософія та методологія фізики	8	2	1	-	-	5	10	-	-	-	-	10
Тема 9. Філософія та методологія математики	12	2	2	-	-	8	10	-	-	-	-	10
Тема 10. Філософія та методологія економічної науки	17	4	2	-	-	11	14	-	-	-	-	14
Тема 11. Філософія та методологія біології та екології	9	2	1	-	-	6	10	-	-	-	-	10
Усього годин	120	26	13	-	-	81	120	4	2	-	-	114

Самостійна робота

№	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Філософські основи наукового пізнання.	6/10
2	Тема 2. Філософія науки. Її предмет та основні проблеми.	4/10
3	Тема 3. Історичні етапи філософсько-наукового пізнання світу (V ст. до н.е. – XIX ст. н.е.)	7/10
4	Тема 4. Сучасна філософія пізнання. Методологічний плюралізм. Постмодернізм.	8/10
5	Тема 5. Онтологічні та гносеологічні проблеми сучасної науки	7/10
6	Тема 6. Плюралізм когнітивних практик	10/10
7	Тема 7. Філософія та методологія історичної науки	9/10
8	Тема 8. Філософія та методологія фізики	5/10
9	Тема 9. Філософія та методологія математики	8/10
10	Тема 10. Філософія та методологія економічної науки	11/14
11	Тема 11. Філософія та методологія біології та екології	10
	Разом	81/114

5. Система оцінювання та вимоги

Види контролю: поточний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю здобувачів, усне

опитування, письмовий контроль, тестовий контроль.

Форма підсумкового контролю: екзамен.

Контроль знань і умінь здобувачів (поточний та підсумковий) здійснюється згідно з кредитною трансферно-накопичувальною системою організації освітнього процесу в ЦНТУ. Рейтинг здобувача третього рівня вищої освіти із засвоєння дисципліни визначається за 100 бальною шкалою. Він складається з рейтингу з поточної навчальної роботи впродовж семестру, для оцінювання якої призначається 60 балів, та рейтингу з атестації (екзамен) – 40 балів. Сумарно – 100 балів.

Рівень знань оцінюється:

«Відмінно» – здобувач вищої освіти досконало засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання у процесі аналізу практичного матеріалу, висловлює власні міркування стосовно тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок.

«Добре» – здобувач вищої освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, викладає його аргументовано, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, має практичні навички, висловлює власні міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або у процесі аналізу практичного матеріалу.

«Задовільно» – здобувач вищої освіти, в основному, володіє теоретичними знаннями з навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх з майбутньою діяльністю.

«Незадовільно» – здобувач вищої освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі; відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані. Здобувачі, які не з'явилися на іспит без поважних причин, вважаються такими, що одержали незадовільну оцінку.

Переведення підсумкової оцінки за вивчення навчальної дисципліни, вираженої у балах, в екзаменаційну за національною шкалою та шкалою ЄКТС здійснюється за відповідною шкалою.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Відмінно
82-89	B	Добре
74-81	C	
64-73	D	Задовільно
60-63	E	
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Рекомендована література:

Основна:

1. Бабаєв В.М., Пономарьов О.С., Пазиніч С.М., Заветний С.О. Соціальне пізнання : монографія ; за заг. ред. О.С. Пономарьова. Х.: ХНУМГ, 2014. 320 с. URL: http://www.kpi.kharkov.ua/archive/articles/ponomarev/0_2.pdf

2. Готинян-Журавльова В.В. Методичні вказівки до курсу «Сучасна філософія науки». Одеса: ОНУ, 2014. 47 с. URL: <http://philosof.onu.edu.ua/elb/metodichki/gotinyan/metod1.pdf>
3. Дзьобань О.П. Філософія науки : підручник/ О. П. Дзьобань ; ДНУ «Ін-т інформації, безпеки і права Нац. академії прав. наук України». Київ; Одеса : Фенікс, 2024. 516 с.
4. Добронравова І. Практична філософія науки : збірка наукових праць. Суми: Університетська книга, 2017. 352 с. URL: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Dodr-phil-2017.pdf>
5. Добронравова І.С., Руденко О.В., Сидоренко Л.І. та ін. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. ; за ред. І.С. Добронравової (ч. 1), О.В. Руденко (ч. 2). К.: ВПЦ «Київський університет», 2018. 607 с. URL: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Methodol.pdf>
6. Добронравова І.С., Сидоренко Л.І., Чуйко В.Л. та ін. Філософія науки : підручник ; за ред. І.С. Добронравової. К.: ВПЦ «Київський університет», 2018. 255 с. URL: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Phil-science.pdf>
7. Кузь О.М., Чешко В.Ф. Філософія науки : навчальний посібник. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 172 с. URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/17865/3/2017%20-%20%D0%9A%D1%83%D0%B7%D1%8C%20%D0%9E%20%D0%9D%2C%20%D0%A7%D0%B5%D1%88%D0%BA%D0%BE%20%D0%92%20%D0%A4.pdf>
8. Петінова О.Б. Філософія : навчальний посібник. Одеса, 2019. 304 с. URL: https://uni-sport.edu.ua/sites/default/files/vseDocumenti/filosofiya_ta_metodologiya_nauky.pdf
9. Петрук, Наталія Кирилівна. Філософія науки [Текст] : навч. посіб. / Петрук Н. К., Гапченко О. В. - Хмельницький : ХНУ, 2025. - 266 с.
10. Петрушенко В.Л. Філософія і методологія науки : навч. посіб. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2016. 184 с. URL: <https://vlp.com.ua/node/15148>
11. Самардак М.М. Філософія науки. Напрями, теми, концепції. Х.: Парапан, 2014. 204 с. URL: <http://arhe.com.ua/product/flosofja-nauki-naprjami-temi-koncepc/>
12. Семенюк Е., Мельник В. Філософія сучасної науки і техніки : Підручник. Вид. 3-тє. Львів: ЛНУ, 2017, 364 с. URL: <https://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/08/Melnyk60h84-2016-ilovepdf-compressed.pdf>
13. Стежко З.В. Навчальний посібник з курсу «Філософія науки». Кропивницький: ЦНТУ, 2020. 95 с. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/10308>
14. Філософія: підручник / В.С. Бліхар, М.М. Цимбалюк, Н.В. Гайворонюк, В.В. Левкулич, Б.Б. Шандра, В.Ю. Свищо. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. 440 с.
15. Ханстантинов В.О. Філософія науки: Курс лекцій. Миколаїв: МНАУ, 2017. 188 с. URL: http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2176/1/Filosofiya_nauky_k_urs_lektsiy.pdf
16. Ханстантинов В.О. Філософські проблеми біології : курс лекцій. Миколаїв: МНАУ, 2016. 143 с. URL: http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2273/1/Khanstantynov_2016.pdf
17. Штанько В.І. Філософія і методологія сучасної науки. Підручник Харків: ХНУРЕ, 2017. 180 с. URL: <http://openarchive.nure.ua/handle/document/7072>
18. Scientific Method (2016). The Stanford Encyclopedia of Philosophy. URL: <http://plato.stanford.edu/archives/sum2016/entries/scientific-method>

Додаткова:

1. Аксьонова В.І., Скловський І.З. Постнекласична методологія моделі конвергентного суспільства України. Наукове пізнання: методологія та технологія. Науковий журнал. Філософія/гол.ред. д. філос. н. Є.Р. Борінштейн . №1(47).2021. С.23-28. Фахове видання з філософських питань. <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/12458>
2. Вітгенштейн Л. Tractatus logico-philosophicus. Філософські дослідження. К.: Основи, 1995. 311 с. URL:
3. http://shron1.chtyvo.org.ua/Wittgenstein_Ludwig/Filosofski_doslidzhennia.pdf

4. Гадамер Г.Г. Истина і метод. Том 1: Герменевтика I: Основи філософ. Герменевтики. К.: Юніверс. 2000. 456 с. URL: https://shron3.chtyvo.org.ua/Gadamer_Hans-Georg/Istyna_i_metod_t1.pdf
5. Дерріда Ж. Цілі людини. Після філософії: кінець чи трансформація? К.: Четверта хвиля. 2000. С. 114-145. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Derrida_Jacques/Tsili_liudyny.pdf
6. Тейлор Ч. Джерела себе. Творення новочасної ідентичності. К.: Дух і літера, 2005. 696 с. URL: <https://www.scribd.com/document/524212231/%D0%...%B5>
7. Barney Walker (2019). Enquiry and the Value of Knowledge: Published online by Cambridge University Press. P. 93-112. <https://doi.org/10.1017/S0031819119000408>
8. Aksyonova V., Sklovsky I. Personality as a phenomenon of civilized adoption of European values. Problem space of modern society: communicative and pedagogical interpretations collective monograph. Part I. Warsaw: BMT Erida Sp. Z o.o, 2019. P.126– 141. Institute of European Integration (Warsaw, Poland) Recommended for publication by the Program and Scientific Council of Institute of European Integration (№5-07, 22.02.2019). <https://cutt.ly/jgMyFuO>
9. Juliusz Doboszewski (2020). Epistemic Holes and Determinism in Classical General Relativity The British Journal for the Philosophy of Science. Volume 71. Issue 3. P. 1093-1111. URL: <https://academic.oup.com/bjps/issue>
10. Onora O'Neill (2019). Trust and Accountability in a Digital Age: Published online by Cambridge University Press. URL: <https://www.cambridge.org/core/journals/philosophy/article/trust-and-accountability-in-a-digital-age/ADBDD9EEF4426590D5A60AF87611240D>
11. Marukhlenko, O., Sidelnykova, L., Mazur, H., Kozachenko, R., Aksonova, V. Evaluation of the Results of Gender Budgeting in the Development of Public Infrastructure and the Social Sphere at the Local Level. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice,6(59),2024.P.567–576. (SCOPUS) <https://doi.org/10.55643/fcaptop.6.59.2024.4547>
12. Roberto Albano Tommaso & Maria Fabbry (2020). Epistemological Alternatives// System, Actor, and Process: Keywords in Organization Studies. P. 23-25. URL: <https://naukoved.at.ua/BOOK-SOZIOLOG-11-07-2014.pdf>
13. Franca d'Agostini (2019). Misunderstandings about truth. Church, Communication and Culture. Vol. 4. № 3. P. 266-286. URL: file:///D:/Admin/Desktop/%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%A7%D0%98%D0%A2%D0%90%D0%9D%D0%90/Misunderstandings_about_truth.pdf
14. Christman J. (2017). Social and Political Philosophy. A contemporary introduction. New York, London: Routledge Taylor & Francis Group. URL: <https://www.taylorfrancis.com/books/9781315693323>
15. Stezhko Z. & Shalimova N. (2022). Problems and Prospects for the Formation of a General Methodology of Knowledge. Philosophical Reflections. Filosofija- Sociologija. T. 33. № 3. С. 197-205. URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000865959300002https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85138183453&origin=resultslist&sort=plf-f>
16. Oleksii Shtepa, Svitlana Kovalenko, Olha Koban, Oleksandr Holovko, Vira Aksyonova Socio-philosophical analysis of Ukrainian legal mentality in the context of European integration processes. Instituto de Estudios Políticos y Derecho Público "Dr. Humberto J. La Roche" de la Facultad de Ciencias Jurídicas y Políticas de la Universidad del Zulia Maracaibo, Venezuela Vol.41. N° 76. Enero Marzo 2023. P. 378-399. (WOS). <https://rep.dnuvs.ukr.education/handle/123456789/4151>
17. Wagenknecht S. (2015). Empirical Philosophy of Science: Introducing Qualitative Methods into Philosophy of Science. Empirical Philosophy of Science. N.-Y.: Springer International Publishing. P. 1-10. URL: <https://www.springer.com/gp/book/9783319185996>
18. Jean-Francois Lyotard. The Postmodern Condition: A Report on Knowledge. URL: <https://oceanofpdf.com/authors/jean-francois-lyotard/pdf-the-postmodern-condition-a-report-on-knowledge-download/>

Інформаційні джерела:

1. Сайт Українського філософського фонду. URL: <http://www.philosophy.ua>
2. Сайт Електронної бібліотеки філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка. URL: <http://www.philosci.univ.kiev.ua/UKR/index.html>
3. Сайт Української асоціації релігієзнавців. URL: <http://religstudies.org.ua/main.php>